

NOVA UREDBA O PREVERJANJU RADIOAKTIVNOSTI POŠILJK, KI BI LAHKO VSEBOVALE VIRE SEVANJA NEZNANEGA IZVORA

Na Upravi Republike Slovenije za jedrsko varnost (URSJV) smo pripravili prenovljeno Uredbo o preverjanju radioaktivnosti pošiljk, ki bi lahko vsebovale vire sevanja neznanega izvora. Uredba je bila 15. 2. 2019 objavljena v Uradnem listu. Z njo se poskuša preprečiti ali vsaj omiliti neželene posledice, ki jih lahko povzročijo radioaktivni viri, ki niso pod nadzorom. Obenem se v naš pravni red prenašajo nekatera določila iz nove Direktive o osnovnih varnostnih standardih BSS, ki se nanašajo na iskanje virov neznanega izvora. Uredba v osnovi sledi uredbi iz leta 2007. Z novo uredbo pa se širi krog zavezancev, ki bodo morali izvajati meritve, na upravljalce večjih poštних centrov, letališč in pristanišč, na izvajalce obdelave odpadne električne in elektronske opreme v obratih za obdelavo te opreme ter na upravljavce centrov za ravnanje s komunalnimi odpadki.

Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti (ZVISJV-1) predpisuje »iskanje virov neznanega izvora«, ki v 26. členu določa, da *»upravljavci večjih poštних centrov, letališč in pristanišč, prek katerih poteka uvoz blaga, ki bi lahko bilo radioaktivno kontaminirano ali bi vsebovalo vire neznanega izvora, ter odpadki in predelovalni obrati odpadnih kovin morajo vgraditi sisteme za detekcijo povečane radioaktivne kontaminacije ali povišanega ionizirajočega sevanja in vpeljati postopke za ukrepanje v takih primerih.«* V primeru najdbe vira neznanega izvora mora biti obveščena URSJV, pri čemer se morajo izvesti tudi odredeni ukrepi varstva pred sevanji.

Vsebnik s Cs-137, najden v odpadnih kovinah v prejšnjem desetletju v Sloveniji. Vir: arhiv URSJV.

Viri sevanja neznanega izvora so lahko (ne)vede ne samo v odpadnih kovinah, ampak tudi v drugih pošiljkah oziroma blagu.

Po svetu je bilo v zadnjih letih zaznati številne primere najdb različnih radioaktivnih snovi, ki so jih posamezniki želeli pretihotapiti v druge države ali pa so iz tujine ne(vede) prinesli predmete, ki so vsebovali radioaktivne snovi. Štirje slikovni primeri v tej številki Sevalnih novic so navedeni za ilustracijo, da si lažje predstavljamo celotno »paletu« primerov, ki se pojavljajo v praksi. Zaradi tega je treba v smislu varstva pred sevanji in zaradi varovanja poskrbeti za ustrezen nadzor, varstvo okolja in spoštovanje mednarodnih predpisov, priporočil in zmanjševati tovrstna tveganja.

Kovinski gumbi v dvigalih, vsebujoč Co-60, najdeni pred nekaj leti v več evropskih državah. Vir: http://www.eu-alara.net/index.php?option=com_content&task=view&id=206&Itemid=1.

ZVISJV-1 določa tudi, da je za izvajanje meritev takih pošiljk potrebno pridobiti pooblastilo, ki ga izda URSJV. Pravna ali fizična oseba pridobi pooblastilo, če ima vzpostavljen program meritev, s katerimi lahko zazna hitrost doze sevanja gama, ki je za 20 % višja kot hitrost doze sevanja zaradi naravnega ozadja. Pravilnik o monitoringu radioaktivnosti določa podrobneje v 9. členu pogoje za pridobitev pooblastila za izvajalca meritev radioaktivnosti pošiljk. Ti pogoji so enaki tistim, ki so bili predpisani že s predhodnim pravilnikom. Omenjena pooblastila izdajamo za obdobje največ pet let, v preteklosti pa so se izdajala za obdobje največ dveh let. Uredba predpisuje tudi zahteve za opremo za detekcijo povišanega sevanja (občutljivost in parametri).

Če najdete vir sevanja neznanega izvora ali če sumite, da gre za vir sevanja, pokličite dežurnega URSJV: tel. št. 041 982 713

Nekaj izbranih vprašanj iz minulega obdobja

1. *Nekatere določbe 5. člena uredbe se smiselno uporabljajo v primeru izvoza ali iznosa pošiljke odpadnih kovin iz Republike Slovenije v drugo državo članico EU ali v tretjo državo, pri čemer vse obveznosti prevzemnika iz navedenega člena prevzame pošiljatelj pošiljke odpadnih kovin. Kaj pomeni beseda smiselno, npr. za konkretni primer: »Eno izmed naših podjetij kupi vhodni material-baker. Iz njega se izdeluje izdelke in v procesu nastane tudi odpadni baker, ki ga v tujino (EU) odvažamo pod številko odpadka 12 01 03, 12 01 04 in 19 12 03. Ali smo po uredbi dolžni za vsako pošiljko odpadnih kovin zagotoviti, da izvajalec meritev v skladu s svojim programom meritev izvede meritve radioaktivnosti pošiljke odpadnih kovin?«*

Odgovor:

Iz vašega primera je razvidno, da gre za vhodni material baker, ki predhodno ni prišel neposredno s »tokom« odpadnih kovin. Pri vašem procesu je stranski proizvod odpadni baker pod številkami odpadkov, kot jih navajate. Za vaš proces in izvoz odpadnega bakra lahko sklenemo, da določila o obveznem merjenju radioaktivnosti pošiljk pred izvozom oziroma iznosom ne veljajo, ker ni bilo predtem »toka« odpadnih kovin v proces/e, ki bi lahko imeli za posledico radioaktivno kontaminacijo ali bi lahko nastali proizvodi oziroma ostanki vsebovali vire neznanega izvora.

2. *Ali smo zavezanci nove uredbe v smislu poštno logističnih centrov, pri čemer pošiljke pridejo po cesti iz sosednje evropske države oziroma po zraku preko ene od srednjeevropskih držav?*

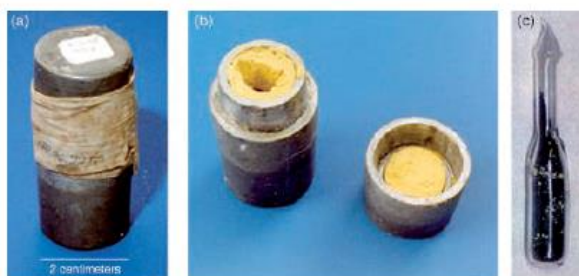
Odgovor:

Treba je upoštevati določila 3. člena uredbe, v povezavi s 7. členom ter tudi 2. členom uredbe. Uredba se nanaša tudi na nadzor v smislu uvoza blaga in pošiljk, ki bi bile lahko radioaktivno kontaminirane ali bi vsebovale vire sevanja neznanega izvora, nanje pa bi naleteli upravljavci večjih poštnih centrov. V smislu »stopenjskega pristopa« so določeni »večji poštni centri« kot vsi tisti poštni in logistični centri, v katere vstopajo ali skozi njih prehajajo pošiljke neunijskega blaga. ZVISJV-1 določa, da je uvoz »vsak vnos iz tretjih držav na carinsko območje EU«. Če carinjenje (ob sprostitvi blaga v prost promet) poteka izven Slovenije, potem konkretno podjetje v smislu nadzora uvoza in obveznega merjenja ni zavezanec uredbe. Seveda lahko v smislu dodatne »garancije« opravlja meritve (ali naroči meritve pri drugemu izvajalcu), a to ni obvezno. Če pa se »uvoz zgodi šele v Sloveniji«, potem je podjetje vsekakor zavezanec in mora vzpostaviti sistem, kot ga predvideva uredba.

3. *Ali je oprema, ki jo imamo v tem trenutku zadostna oziroma kakšna oprema mora biti (prenosna in/ali stacionarna), da bomo v skladu z zahtevami nove uredbe?*

Odgovor:

Uredba ima prilogo, ki vsebuje »zahteve za detekcijo povišanega sevanja (občutljivost in parametri)«. Zahteve se ne razlikujejo od tistih, ki so bile določene s prejšnjim Pravilnikom o monitoringu radioaktivnosti. Dodajmo, da je tako in tako treba pred oddajo vloge za pridobitev pooblastila za izvajalca meritev radioaktivnosti pošiljk izdelati »program meritev«, ki mu mora biti priloženo pozitivno mnenje pooblaščenega izvedenca varstva pred sevanji. Priporočamo, da se o vseh vprašanjih glede detekcijske opreme obrnete nanj – in to (pred nakupom) in pripravami na vložitev vloge.

Tihotapljenje vzorca visoko obogatenega urana (1999 v JV Evropa).

Vir: https://www-pub.iaea.org/MTCD/Publications/PDF/pub1309_web.pdf.

Nova uredba je začela veljati 2. 3. 2019, pri čemer se obveznosti za nove izvajalce začnejo uporabljati dvanajst mesecev po njeni uveljavitvi, to je 2. 3. 2020. Uredba je na voljo na [spletni strani Uradnega lista](#) ter na [spletni strani URSJV](#).

Različni »zgodovinski« predmeti, ki vsebujejo Ra-226, uran, torij, ... (primer iz Zahodne Evrope, Ra-226).

Vir: https://ena-norm.eu/wp-content/uploads/2018/03/4_2_3_Fias.pdf.

